

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ
ВІДДІЛ ДИДАКТИКИ
ВІДДІЛ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ
ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ ТА ПЕДАГОГІКИ РОЗВИТКУ ДИТИНИ
КАФЕДРА СПЕЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ПЕДАГОГІКИ ТА ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ
ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКА ЛАБОРАТОРІЯ ПСИХОДИДАКТИКИ
ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО
БРЕСТСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БРДУ ІМЕНІ О. С. ПУШКІНА (БІЛОРУСЬ)
ВИЩА ШКОЛА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ ІМЕНІ Я. А. КОМЕНСЬКОГО У М. ЛЕШНО (ПОЛЬЩА)
ГРОДНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЯНКИ КУПАЛИ (БІЛОРУСЬ)
ДЕРЖАВНА ВИЩА ПРОФЕСІЙНА ШКОЛА ІМЕНІ ПРОФЕСОРА СТАНІСЛАВА ТАРНОВСЬКОГО
У М. ТАРНОБЖЕГ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
ДЗО «ГРОДНЕНСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ РОЗВИТКУ ОСВІТИ» (БІЛОРУСЬ)
ЖЕШУВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА)
КАЗАХСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМ. АБАЯ (КАЗАХСТАН)
ПУБЛІЧНИЙ ІНСТИТУТ «ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР ПРОСВІТИ» (ЛИТВА)
ТРАКАЙСЬКИЙ ЦЕНТР РОЗВИТКУ ДОРΟΣЛИХ (ЛИТВА)
УНІВЕРСИТЕТ САСКАТЧЕВАНА (КАНАДА)

***ВІСНИК ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ
ЛАБОРАТОРІЇ ДИДАКТИКИ
ІМЕНІ ЯНА АМОСА КОМЕНСЬКОГО***

Випуск 1 (20)

**СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОБДАРОВАНОСТІ
ОСОБИСТОСТІ**

Матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Умань, 20–21 травня 2020 року)

Умань
2020

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР ТА ВІДПОВІДАЛЬНА ЗА ЗБІРНИК:

Осадченко Інна, д-р. пед. наук., професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Васьківська Галина, д-р. пед. наук, проф., зав. відділом дидактики Інституту педагогіки НАПН України;

Велскоп Войцех, д-р. соціолог. наук, проректор з організації навчання та якості освіти Вищої школи бізнесу і наук про здоров'я в Лодзі;

Демченко Ірина, д-р. пед. наук, проф., декан факультету дошкільної та спеціальної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Івлева Надія, канд. пед. наук, доц. Казахського національного педагогічного університету імені Абая;

Коберник Олександр, д-р. пед. наук, проф., зав. кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Кочетова Наталія, канд. фіз.-мат. наук, декан факультету початкової освіти Самарського державного соціально-педагогічного університету;

Кравченко Оксана, д-р. пед. наук, проф., декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Лякішева Анна, д-р. пед. наук, проф. Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки;

Максимук Лариса, канд. пед. наук, доц. кафедри іноземних мов Брестського державного університету імені О. С. Пушкіна;

Сергейко Світлана, канд. пед. наук, доц., ректор ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти»;

Тарантей Віктор, д-р. пед. наук, проф., зав. каф. педагогіки та соціальної роботи ДЗ «Гродненський державний університет імені Янки Купали»;

Тарантей Лариса, канд. пед. наук, доц., декан ДЗ «Гродненський обласний інститут розвитку освіти».

РЕЦЕНЗЕНТИ:

Штефан Людмила, д-р. пед. наук, проф., завідувач кафедри історії педагогіки і порівняльної педагогіки Харківського національного педагогічного університету імені Григорія Сковороди;

Данилюк Оксана – канд. філол. наук, доц., зав. кафедри філології та методики початкової освіти Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

ТЕХНІЧНИЙ РЕДАКТОР:

Будегай Вікторія – лаборант кафедри педагогіки та освітнього менеджменту Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Рекомендовано до друку Вченими радами факультету соціальної та психологічної освіти (протокол № 13 від 18.05.2020 р.) та факультету дошкільної та спеціальної освіти (протокол № 12 від 12.05.2020 р.). Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини.

Мова видання: українська, російська, польська, англійська, китайська.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ №19704 – 9504Р від 21.12.2012 р.

Вісник Польсько-української науково-дослідної лабораторії дидактики імені Я. А. Коменського. В53 Вип. 1(20): Сучасні проблеми обдарованості особистості: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Умань, 20–21 травн. 2020 р.) / МОН України, НАПН України, Ін-т педагогіки [та ін.] ; [редкол.: Осадченко І. (голов. ред. та відп. за вип.), Васьківська Г., Велскоп В. [та ін.]. – Умань: Візаві, 2020. – 101 с.

До збірника увійшли матеріали Першої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні проблеми обдарованості особистості». Основна тематика представлених доповідей відповідає напрямкам роботи конференції: історичні, порівняльні аспекти та методологія дослідження проблеми обдарованості особистості; дидактичне, виховне та психологічне забезпечення формування обдарованої особистості у закладах дошкільної, загальної середньої, вищої та післядипломної освіти на засадах традиційного, інклюзивного та інтегрованого підходів; сучасні педагогічні технології та діяльність соціально-психологічної служби у контексті формування обдарованої особистості; інклюзивний підхід до формування обдарованої особистості та інші напрями сучасних досліджень у контексті модернізації освітнього середовища.

© Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
© Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України

ЗМІСТ

<i>Авраменко Оксана.</i> Особливості психолого-педагогічної підтримки обдарованих дошкільників.....	5
<i>Алексєєнко Тетяна.</i> Проблема психотравми у розгортанні життєвих сценаріїв та професійної допомоги вимушеним переселенцям	11
<i>Барановська Олена.</i> Основні напрямки розвитку обдарованої особистості (технологічний аспект).....	16
<i>Василевська Олена.</i> Емоційні передумови психосоматичних розладів.....	20
<i>Габинская Алла.</i> Готовность педагога в работе с одаренными учащимися.....	23
<i>Гаврилюк Світлана.</i> Виховання лідерських якостей у дітей дошкільного віку.....	27
<i>Дука Тетяна.</i> Розвиток обдарованої дитини в умовах сьогодення.....	29
<i>Журавко Тетяна.</i> Арт-терапія як креативний метод психолого-педагогічного навчання розвитку та супроводу обдарованої особистості.....	33
<i>Зозуля Ірина.</i> Креативний розвиток музично обдарованих дітей дошкільного віку.....	37
<i>Ищенко Людмила.</i> Педагогічні умови формування творчо обдарованої особистості дитини.....	41
<i>Карнаух Леся.</i> Специфіка проблеми виховання обдарованої дитини дошкільного віку.....	45
<i>Кравчук Неля.</i> Психологічні проблеми розвитку, навчання й виховання обдарованих дітей.....	47
<i>Лях Тетяна (Лях Татьяна).</i> Использование музыкотерапии в дополнительном образовании взрослых.....	50
<i>Мацейків Тетяна.</i> Формування національних цінностей учнів ліцею на уроках історії української культури.....	54
<i>Мельникова Ольга.</i> Соціально-педагогічна підтримка обдарованих дітей дошкільного віку.....	56
<i>Мороз Ірина.</i> Модель дослідницької компетентності старшокласників з історії.....	58
<i>Мороз Петро.</i> Структура дослідницької компетентності старшокласників з історії.....	61
<i>Панкова Алеся.</i> Проблема готовності майбутніх вихователів до	

роботи в інклюзивному середовищі.....	64
Піддячий Микола. Модернізація освітнього середовища: здоровий спосіб життя старшокласників.....	67
Підлипняк Ірина. Інтелектуальні здібності у структурі обдарованості особистості.....	70
Ремех Тетяна (Remekh Tetiana). Enhancing pupils' civic competence by means of interactive learning.....	75
Рябошанка Ольга. Роль театрального мистецтва у розвитку творчих здібностей дошкільників.....	77
Скрипник Неля. Співпраця закладів дошкільної освіти та сім'ї щодо розвитку музичних здібностей дошкільників.....	80
Тарантей Віктор (Тарантей Виктор). Система организационного и психолого-педагогического сопровождения одаренных детей и молодежи в Республике Беларусь.....	82
Трофаїла Наталія. Психологія обдарованої дитини.....	83
Чамлай Інна. Діагностика та особливості розвитку естетичної обдарованості у дітей дошкільного віку.....	87
Шелестова Людмила. Оптимізація розвитку творчих здібностей старшокласників у процесі вивчення гуманітарних предметів.....	93
Шемуда Марина. Особливості навчально-дослідницької діяльності обдарованих старшокласників.....	97

Авраменко Оксана,
*к. пед. н., доцент кафедри психології та педагогіки розвитку
дитини Уманського державного педагогічного університету
імені Павла Тичини, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОБДАРОВАНИХ ДОШКІЛЬНИКІВ

Пріоритетним напрямком державної політики постає проблема обдарованості, творчості, інтелекту, у якій визначено пошук, навчання і виховання обдарованих дітей та молоді.

Базовий компонент дошкільної освіти в Україні передбачає гармонійний та всебічний розвиток дошкільника, формування його особистості, створення в умовах закладу дошкільної освіти розвивального життєвого простору.

У сучасній психології на основі слова «обдарованість» створено два терміни: «обдаровані діти» і «дитяча обдарованість». О. Савенков терміном «обдаровані діти» позначає особливу групу дітей, що випереджають однолітків у розвитку. Термін «дитяча обдарованість», навпаки, не припускає селекції, а вказує на те, що кожна людина має певний інтелектуально-творчий потенціал.

Обдарованість – це інтегрований прояв здібностей, якість психіки, що розвивається протягом життя і визначає здатність досягнення людиною більш високих результатів, у порівнянні з іншими людьми, в одній або декількох видів діяльності. Це специфічне поєднання здібностей, інтересів, потреб, що дає змогу виконувати певну діяльність на якісно високому рівні, що відрізняється від умовного «середнього» рівня. А. Міллер зазначає, що «...діти всі, без винятку, обдаровані від народження і наділені безліччю талантів і здібностей, головними з них є здібності жити, переживати своє життя і діяти у своєму житті. Драма обдарованої талантами дитини полягає в її поведінці, переживанні, її життя може опинитися (реально виявляється) лише засобами, що обслуговують ті або інші потреби її батьків».

Поряд з тим, що обдаровані діти мають безумовні переваги перед своїми однолітками, їм доводиться стикатися і зі специфічними

труднощами. Насамперед це пов'язано зі ставленням батьків до обдарованості своїх дітей. Позиції батьків можуть бути різними. Одні спрямовують свої педагогічні можливості на розвиток здібностей своєї дитини відповідно до цілей і завдань виховання. При цьому, як зазначає О. Петровський, вважають свою дитину вундеркіндом, увагу приділяють лише виключно дитині, забуваючи, що вона залишається просто дитиною.

Якщо обдарованість має вияв у якійсь специфічній галузі (музиці, малюванні), то ці заняття заповнюють все життя дитини, що стає бар'єром для повноцінного розвитку інших здібностей. Однобокість розвитку, яка в майбутньому може і не бути підтримана визначними здібностями, вкрай негативно відбивається на особистісних проявах та інтелектуальних здібностях.

Намагаючись захистити свою обдаровану дитину від «поганого впливу» менш обдарованих однолітків, деякі батьки позбавляють спілкування дітей з товаришами. Особливу шкоду така ізоляція батьків наносить дитячій грі – провідному виду діяльності дітей дошкільного віку. Малюк, не будучи включеним у сюжетно-рольові ігри з однолітками, втрачає джерело повноцінного особистісного розвитку, не засвоює достатньою мірою навички міжособистісних стосунків.

Сучасна освітня система, базуючись на пошуках засобів, спрямованих на розвиток здорової і психічно врівноваженої особистості, призвела до появи нового компоненту педагогічного процесу – психолого-педагогічної підтримки обдарованих дітей, теоретичні й практичні аспекти якої були узагальнені і висвітлені в працях Д. Богоявленської, Ю. Гільбуха, І. Дубровіної, О. Кульчицької, В. Моляко та інших психологів. Дослідники відзначили, що підтримка особистісного розвитку дітей, базуючись на принципах творчого розвитку, є однією зі значущих проблем педагогічної науки.

Сучасні дослідники розглядають підтримку як багаторівневий процес, зосереджений на позитивних аспектах і перевагах обдарованої особистості, який сприяє встановленню віри в себе та свої можливості.

Закордонні психотерапевтичні та психосоціальні моделі підтримки особистості базуються на засадах гуманного підходу: співчуття, самостійності, самореалізації, розвитку обдарованої

особистості, адаптації до реальності, здатності контролювати себе за різних обставин. Г. Меррей вважав, що найважливішою потребою людини є потреба в підтримці, яка передбачає співчутливу допомогу, захист, турботу.

Педагогічна підтримка – це дія, в процесі якої педагог, спираючись на потенційні і реальні можливості дитини, знаходить адекватні засоби для підтримки режиму творчої життєдіяльності вихованця. Педагог надає допомогу в таких ситуаціях, в яких дитина об'єктивно не може самостійно знайти оптимального творчого рішення. Для цього педагог спільно з дитиною виявляє проблему, що потребує творчого вирішення; визначає творчі можливості обдарованої дитини, які реально і потенційно у неї присутні; пропонує розробити траєкторії творчого вирішення проблеми доступними способами (опора на реальні можливості дітей); активізує ті творчі можливості дитини, які можуть бути розвинені в ході даної діяльності. Педагогічна підтримка розглядається як складна, високотехнологічна діяльність дорослого. Вона відбиває культуру виховання, засновану на внутрішній свободі, творчості, демократизмі, і гуманізм взаємовідносин дорослого і дитини.

Виділяють такі види психолого-педагогічної підтримки: соціальну, сімейну, інформаційну, емоційну, реальну (у вигляді практичних дій). Відмічається, що обдаровані дошкільники, які отримують достатню підтримку в соціумі і сім'ї, набагато легше долають стресові ситуації з найменшими затратами своїх сил, окрім того, мобілізують їх, що благотворно впливає на їхнє психічне і фізичне здоров'я. Основними напрямками психолого-педагогічної підтримки є допомога дорослого в особистісному зростанні дитини, спрямована на актуалізацію особистих внутрішніх сил і резервів самореалізації.

Отже, психолого-педагогічна підтримка обдарованої особистості розглядається як процес спільного з дитиною визначення її інтересів і цілей, можливостей і шляхів долаття перешкод (проблем), які сприяють збереженню і розвитку творчого потенціалу дошкільника, досягненню бажаних результатів у творчій діяльності, самовихованні, спілкуванні, навчанні.

Список використаних джерел

1. Гречуха М. Д. Психолого-педагогічна просвіта батьків обдарованих дітей. Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2013. № 3. С. 45–48. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Otros_2013_3_14.pdf.

2. Миллер А. Драма одарённого ребенка и поиск собственного Я. Москва: Академический Проект, 2001. 144 с.
3. Янковчук М. М. Сім'я в дидакто-емоційній генезі обдарованості. *Проблеми сучасної психології*. Зб. наук. пр. КПНУ імені Івана Огієнка, Інституту психології ім. Г. С. Костюка НАПН України. Вип. 6. Ч. 2. 2009. С. 422–431.
4. Яценко Т. В. Теоретико-методологічні проблеми обдарованості на різних етапах розвитку обдарованих дошкільників. *Актуальні проблеми психології. Проблеми психології обдарованості*: збірник наукових праць / за ред. С. Д. Максименко та Р. О. Семенової. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2008. Т. 6. Вип. 3. С. 316–320.

Алексєєнко Тетяна,
д. пед. н., завідувачка лабораторії соціальної педагогіки та соціальної роботи Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук, Україна

ПРОБЛЕМА ПСИХОТРАВМИ У РОЗГОРТАННІ ЖИТТЄВИХ СЦЕНАРІЇВ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДОПОМОГИ ВИМУШЕНИМ ПЕРЕСЕЛЕНЦЯМ

Нарощення щільності негативної інформації, стресових ситуацій, втрати близьких, виникнення екстремальних подій, пов'язаних з техногенними катастрофами, епідеміями, природними катаклізмами, терористичними акціями, збройними конфліктами, дорожніми аваріями та іншим в умовах глобалізованого суспільства, як і в окремих регіонах та поселеннях, в останні десятиліття має тенденцію до пришвидшення і свідчить про надзвичайну напруженість сучасного соціального та індивідуального життя, його нестабільність. Названі факти та подібні до них слугують джерелами психотравм, які супроводжуються хворобливими змінами у психічному житті окремих людей, порушенням стабільності їхнього життя та планів на майбутнє.

Такі зміни можуть мати різну міру вияву, бути більше чи менше помітними, залежно від індивідуальної здатності потерпілих впоратися зі складною ситуацією власного життя та від готовності соціальних інституцій до оперативного реагування на виникаючі екстремальні ситуації, надання потребуючим адекватної підтримки та захисту. Проте за будь яких умов зміни все ж відбуваються і знаходять відображення у змінах функціонального стану потерпілих і їх переживаннях, в емоційних настроях як окремих людей, так і